

Plagiátorstvo v praxi (aktualizované)

Výskumná univerzita v slepej uličke

[11.2.2008, Andrej Svorenčík]

V slovenských končinách nie je zriedkavé, že si študenti pomáhajú kopírovaním či nesprávnym citovaním použitých zdrojov. Prípady plagiátorstva medzi vedeckým pracovníkmi sa u nás len zriedkavo prederú na verejnosť. Dúfam, že nasledujúci prípad bude slúžiť ako výstraha a motivácia pre zainteresovaných, aby vykrádanie cudzích myšlienok brali vážne.

Na svete nie je príliš veľa ľudí, ktorí so záľubou čítajú dokumenty Ekonomickej univerzity. Ja som jedným z nich. Keď som si koncom novembra minulého roka v zápisnici vedenia Ekonomickej univerzity zo 17. októbra 2007 všimol bod 7d), hneď som tušil, že niečo nie je v poriadku:

"Rektor EU informoval členov vedenia EU o liste prof. Ing. Václava Průchu, CSc. z Katedry hospodárskych dejín Fakulty národohospodárskej VŠE Praha, týkajúceho sa skriptu Hospodárske dejiny od autora Ing. M. Tkáča, CSc." (oba hypertextové odkazy vložené mnou)

Prečo sa takáto naoko bezvýznamná informácia vôbec dostala do zápisnice EU? Prečo zápisnica vedenia a nie nejakej fakulty? Čo mohlo byť obsahom listu profesora Průchu? Kto je Marián Tkáč? Nie je niečo s Tkáčovými skriptami v poriadku? Podobné otázky a úvahy mi máтали hlavou.

Meno profesora Průchu som si matne pamätal z predmetu Hospodárske dejiny, ktorý som absolvoval pred vyše štyrmi rokmi na Národohospodárskej fakulte (NHF) EU. Bol spolu s profesorom Faltusom a docentkou Krajniakovou autorom slovenských skript, ktoré sa vtedy používali. Tieto skriptá budem v ďalšom texte pre jednoduchosť nazývať „pôvodné.“ Kto je však Ing. M. Tkáč? Pregooglovaním som sa o ňom čo-to dozvedel. V jednom článku v Hospodárskych novinách z tohtoročného januára sa o ňom uvádza:

"Marián Tkáč (1949), od 19. 1. 1990 do 30. 6. 1992 námestník ministra financií SR, viceguvernér Štátnej banky československej pre Slovenskú republiku od 22. októbra 1992 - 31. decembra 1992, viceguvernér Národnej banky Slovenska od 1. januára 1993 do 11. apríla 1994. Ako viceguvernér ŠBČS bol ideovým autorom platných slovenských bankoviek a mincí. Od roku 2005 vedúci archívu NBS."

Viac som sa o tejto osobe dozvedel až tento mesiac. Podrobnosti z jeho života sú dostupné na jeho osobnej webstránke, kde sa nachádza aj jeho literárna produkcia, ktorá stojí za to:

„Najmodernejšia história peňazí, začínajúca sa povestným 15. augustom 1971, keď prezident najmocnejšieho štátu sveta rozhodol, že už nebudú naviazané na nič - teda predovšetkým na Matičku Zem, ktorá dovtedy ponúkala svoj skvost, zlato spod zeme v takom množstve, aby udržiavala najtemnejšie sily sveta na uzde pred bezuzdným exploatovaním svojho vnútra, v záujme dlhovekosti svojej vlastnej i koruny tvorstva, ktoré ju obýva - už splynula s históriou globalizácie.“

Uverejnené v Literárnom týždenníku č. 1 - 2 zo 16. januára 2008

<http://www.tkac.sk/library.htm>

Nedávno sa na základe rozhodnutia slovenského parlamentu stal členom Rady Slovenskej televízie, čím sa stal spoluzodpovedným za objektivitu, nestrannosť a nezávislosť STV (podrobnosti v štatúte Rady):

„Marián Tkáč: Slovensko potrebuje predovšetkým vlastné, lepšie povedané „vlastmilujúce“ médiá, ktoré by ho nezvádzali zavádzajúcou reklamou, informáciami prežutými v centrách kdesi ďaleko a naďalej by neudupávali jeho aj tak mizerné sebavedomie až kamsi pod zem. A ak sa už nedajú vymeniť vlastníci tých médií, ktoré sme niekedy čítali a ktoré už niet prečo brať do rúk, ale z úplne opačných dôvodov, ako sa často nadarmo berie do úst meno Božie, postavme na nohy tie médiá, ktoré živíme z našich koncesionárskych peňazí. Už veľa času a nielen času sme stratili..." Uverejnené v Literárnom týždenníku č. 1 - 2 zo 16. januára 2008 <http://www.tkac.sk/library.htm>

Denník SME ďalej predostrel zaujímavú informáciu, že pán Tkáč údajne figuruje v protokoloch ŠTB ako jej agent. Ten na vlastnej webstránke prezentuje kópiu negatívneho lustračného osvedčenia. Tieto informácie slúžia len na doplnenie a nehrajú v tomto prípade primárnu úlohu.

Ale späť k našej téme plagiátorstva. Je stále november 2007. Pokračoval som ďalej v mojich úvahách a rešeršovaní. Oblasť hospodárskych dejín sa v posledných rokoch na EU dostala do úzadia. Potom, čo zomrel profesor Faltus (1999), do dôchodku odišla doc. Krajniaková a posledný asistent, ktorý sa hospodárskym dejinám na fakulte venoval, odišiel do biznisu, nebola táto oblasť personálne obsadená. O stagnácii či neexistencii vedeckej činnosti na EU v tejto oblasti niet pochýb. Napriek tomu NHF stále ponúka doktorandské štúdium dejín národného hospodárstva. Predmet Hospodárske dejiny je preto už pár rokov vyučovaný externistom Mariánom Tkáčom, ktorý sa vo svojej publikačnej činnosti intenzívne venuje hospodárskym a predovšetkým peňažným dejinám Slovenska.

Preto list profesora Průcha mohol vyzdvihnúť skutočnosť, že sa na pôde EU, síce externe, predsa len niečo deje. Prípadne, že Tkáčove skriptá sú spracované na obzvlášť vynikajúcej úrovni. Prečo, ak by obsah listu bol tak pozitívny, zápisnica neposkytuje viac detailov? Začo sa hanbiť?

Sediac v Kalifornii som nemal obe skriptá k dispozícii, ale porovnal som ich počas Vianoc, keď so po roku bol opäť doma na Slovensku. Jedná sa o tieto publikácie, ktoré sú dostupné napríklad v Slovenskej ekonomickej knižnici:

- Jozef Faltus, Emília Krajniaková, Václav Průcha: Všeobecné hospodárske dejiny 19. a 20. storočia. Vydavateľstvo EKONÓM, 1997. - 190 s. : lit. ISBN 80-225-0885-3
- Marián Tkáč: Hospodárske dejiny: stručný prehľad. Vydavateľstvo EKONÓM , 2005. 230 s. ISBN 80-225-2046-2

Česká verzia *pôvodných* skript (bez kapitoly docentky Krajniakovej) vyšla o rok skôr. Minulý rok vyšli v inovovanej podobe ako súčasť publikácie Sirůček, P. a kol.: Hospodárske dejiny a ekonomické teórie, Slaný, Nakl. Melandrium 2007, ISBN 978-80-86175-03-4.

Tkáčove 230 strán dlhé skriptá spracúvajú hospodárske dejiny od staroveku. Časť, ktorá sa venuje obdobiu 19. a 20. storočia, čiže obdobie, ktoré je predmetom *pôvodných* skript, zaberá strany 63-230. V tejto časti Tkáčových skript sa podľa hrubého odhadu približne 70% textu zhoduje alebo je mierne obmenených s textom *pôvodných* skript. Tu, tu, tu a tu si stiahnite ukážky z oboch skript. Ide o vybrané strany, ktoré slúžia na ilustráciu. Po zhladnutí týchto dokumentov je ťažké nájsť iné vysvetlenie, než že pán Tkáč pozná metódu copy and paste (skopíruj a nalep alebo aj Ctrl C, Ctrl V). Nedodržanie citačných noriem by bolo prílišným eufemizmom. V skutočnosti podľa mňa ide o veľmi závažné porušenie štandardných vedeckých praktík, ktoré by malo byť exemplárne vyšetrené, tak aby sa odradili budúce podobné prípady. Ako možno očakávať od študentov korektné správanie, keď majú ich vlastní pedagógovia problém s opisovaním?

Začiatkom decembra som prostredníctvom môjho priateľa na VŠE v Prahe kontaktoval prof. Průchu s otázkou, čo bolo obsahom jeho listu a aká bola reakcia zodpovedných. Oznámil mi, že v júli 2007 adresoval list dekanovi NHF EU, prof. J. Lisému, v ktorom ho upozornil na celý prípad. Potom, čo prešli tri mesiace bez odpovede, prof. Průcha urgoval u rektora EU, prof. R. Siváka. Napriek tomu sa prof. Lisý doteraz neposkytol prof. Průchovi stanovisko. Tento postoj sa mi zdá byť dosť nepochopiteľný. Žeby niektorí predstavitelia EU prakticky tolerovali plagiátorstvo?

Piateho februára som sa obrátil na všetkých zainteresovaných so žiadosťou o vyjadrenie.

Príklad emailu pre rektora EU (dekan EU dostal obdobný email)

„Vazeny pan rektor,

v suvislosti s pripravovanim prispevkom ohladom nadmernej zhody skript Ing. Mariana Tkaca, PhD. Hospodárske dejiny : stručný prehľad (...) so

skriptami Všeobecné hospodárske dejiny 19. a 20. storočia od autorov J. Faltus,E. Krajniakovej a V. Průchu. (...) sa na vas obraciam so ziadostou o zodpovedanie nasledovnych otazok:

1. Ake je Vase stanovisko k danemu pripadu?
2. Ake kroky podniklo alebo chysta podniknut vedenie EU, aby napravilo situaciu predostrenu v liste od prof. V. Pruchu, ktory bol predmetom rokovania Vedenia EU 17.10. 2007?
3. Ake konkretne kroky (disciplinarne, financne atd) podniklo vedenie EU v ramci vztahu s Ing. M. Tkacom, PhD?
4. Ako chcete podobnym pripadom v buducnosti predchadzat, ak sa vyskytnu, ako ich chcete riesit?

Rad by som Vas upozornil, ze pravdepodobne hodlam v blizkej buducnosti tento pripad (do tyzdna) zverejnit, a chcel by som Vam v tejto suvislosti dat priestor na vyjadrenie.

Srdecne dakujem

S pozdravom

Andrej Svorencik"

Ako prvý a veľmi stručne odpovedal pán Tkáč:

„Obráťte sa na prof. Pruchu, VŠE Praha, už sme to vyriešili. Marián Tkáč.“

Mňa by však skutočne zaujímal jeho pohľad na vec. Za rektora EU odpovedala jeho asistentka (7. február):

„Pán Svorenčík,

oznamujem Vám, že na Váš e-mail z 5.2.2008 bude rektor EU v Bratislave

Dr.h.c. prof. Ing. Rudolf Sivák, PhD. reagovať po 11.2.2008 (po zasadnutí

Slovenskej rektorskej konferencie).

Ing. Helena Kuchyňková

asistentka rektora“

Zasadnutie Slovenskej rektorskej konferencie sa konalo 7. - 8. 2. 2008 v Trenčianskych Tepliciach. 9. februára sa konal 9. reprezentačný ples EU. Akékoľvek vyjadrenie pána rektora rád uverejním v aktualizácii tohto príspevku.

Dekan NHF, prof. Ján Lisý, napísal ôsmeho februára:

„Dobrý deň

záležitosť v doleuvedenom texte rieši Zákon č.618/2003 Z.z. o autorskom

práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon).

S pozdravom

Ján Lisý“

Táto odpoveď nasvedčuje, že problematika porušenia praktík vedeckej práce nie je dostatočne ošetrovaná na úrovni NHF a na celej EU.

Som presvedčený, že prípad ešte nie je vyriešený, ako by sa pán Tkáč rád nazdával. Bude vyriešený vtedy, keď sa inštitúcia, na ktorej pôde sa tento prípad odohral, verejne povie, ako tento prípad vyriešila, ako chce podobným prípadom predchádzať, a ak sa vyskytnú, ako sa k nim postaví. Bez ohľadu, či sa jedná o zamestnancov či študentov. Ináč snaha získať postavenie výskumnej univerzity, na ktorý EU ašpiruje, stratí svoj zmysel.

Poznámky:

1. Bolo by tiež zaujímavé dostať sa k oficiálnej korešpondencii medzi EU a profesorom Prúchom.

2.Uvítal by som, ak by sa čitatelia v diskusii podelili o svoje skúsenosti s plagiátorstvom či inými formami podvádzania medzi študentami a učiteľmi na Ekonomickej univerzite v Bratislave či inej VŠ na Slovensku.

Aktualizácia (14. 2. 00:10)

Môj príspevok vyvolal značný ohlas:

Čitatelia Radostnej vedy predostreli takmer dve desiatky prípadov plagiarizmu na Slovensku, ktore by namali zostať bez povšimnutia.

Denník SME včera priniesol detaily ŠTBáckej činnosti pána Tkáča a prezentoval vyjadrenie rektora Siváka: „Podľa dostupných informácií Ing. Tkáč nepostupoval pri písaní skrípt (...) v súlade s autorským zákonom a s jeho konaním nesúhlasíme.“
S pánom Tkáčom bol zrušený pracovný pomer.

Televízia Markíza včera priniesla reportáž o tomto prípade, kde prof. Průcha okrem iného vyjadruje sklamanie nad tým, že doteraz nedostal žiadne oficiálne vyjadrenie od dekana Lisého alebo rektora Siváka. Článok denníka SME alebo tento blog nespomenula.

EU má v pláne zakúpiť systém na odhaľovanie plagiátorstva od Masarykovej univerzity v Brne. Rokovania začnú v pondelok. Dúfam, že systém zavedenú už tento semester. Po jeho zavedení snád' už nebude treba investovať do Turboacademic™ 3000.

Pán rektor sa má dnes vyjadriť k mojim otázkam:

„Pan Svorencik,

oznamujem Vam, ze na zaklade zaverov z rokovania clenov Vedenia Ekonomickej univerzity v Bratislave sa k Vasim otazkam vyjadrim 14.2.2008.“